

tenkin kyseenalaistaa. Vuoden 2010 barometriin vastasi runsaat 20 prosenttia otokseen valituista. Tämän vuoksi on perusteltua epäillä, että kyselyyn on valikoitunut keskivertoa enemmän tieteen ystäviä. Näin ollen tieteen suosio saattaa ylikorostua tuloksissa.

Uusimmassa vuoden 2013 Tiedebarometrissa vastausprosentti on vielä edellistä tutkimuskertaa pienempi (alle 15 %). Tuorein kysely lähetet-

tiin 6 000 hengelle, minkä jälkeen toteutettiin yksi tuhannelle hengelle osoitettu karhukierros (tuotto 62 vastaajaa). Karhukierroksen jälkeen kyselyyn vastasi 971 ihmistä.

Tiedebarometrin pieni vastausprosentti kertoo survey-tutkimuksen pahenevasta noidankehästä. Toisaalta yhteiskunta on yhä riippuvaisempi yleistettävästä tiedosta. Toisaalta kansalaiset, jotka voisivat yhteiskunnallisen päätöksenteon tu-

eksi kerätyistä tilastoista hyötyä, ovat yhä laiskempia osallistumaan tutkimuksiin ja muihin kyselyihin.

Jos suomalaiset todella arvostavat tiedettä, luulisi, että kyselyihin osallistuminen kiinnostaisi. Näin ei käytännössä kuitenkaan ole. ”Kyllä minä tästä niin mieleni pahoitin”, voisi moni kyselytutkimuksen tekijä sanoa.

Kestämättömästä ruokapolitiikasta kohti kestävää ruokasuvereniteettia

TUULA-MARIA AHONEN

”Maatalous teollistuu ja siten uhkaa planeettamme geneettistä, kulttuurista ja ekologista perintöä sekä terveyttämme”, toteaa Tiina Silvasti yhdessä Tuija Monosen kanssa toimittamassaan teoksessa *Hyvä ja paha ruoka*. Kirjassa eri alojen asiantuntijat tarkastelevat kriittisesti ruokapolitiikkaamme ja pohtivat muun muassa ruokasuvereniteetin käsitettä.

”Kun vakava ruokakriisi ravistuttaa läntistä maailmaa, se tulkitaan todelliseksi kriisiksi. Sen sijaan kun kehittyvissä maissa ruokahuolto kerta toisensa jälkeen pettää, tapahtumat tulkitaan tavanomaisiksi asiointiloiksi ja niihin reagoidaan rutiininomaisesti lähettämällä alueelle hätäapua ja käynnistämällä kehitysapuhankkeita. (...) Niin sosiaalisesti, ekologisesti kuin taloudellisestikin kestävämmäksi käynnyttä glo-

baalia elintarvikejärjestelmää ylläpidetään ja uusinnetaan nimenomaan kehittyneiden maiden johdolla ja niiden ehdoilla. Globaalin elintarvikejärjestelmän todellisena ongelmana tuleekin tarkastella kehittyvien maiden pulmien sijaan vauraiden teollisuusmaiden toimintaa”, Silvasti kirjoittaa.

Ruokapolitiikkamme viesti viljelijöille on yksiselitteinen: ”Ole tehokas. Tuota yhä enemmän, yhä halvemmalla.” Sadat miljoonat pienviljelijät joutuvat lopettamaan työnsä sekä läntisissä että kehittyvissä maissa. Hallitseva arvo on voiton tuottaminen – luonnon ja ihmisten kustannuksella.

”Teollinen tehomaatalous vahingoittaa syvästi, joskus jopa peruuttamattomasti luontoa tuhoamalla geneettistä monimuotoisuutta, saastuttamalla vesistöjä, aiheuttamalla eroo-

Tuija Mononen & Tiina Silvasti (toim.)

Hyvä ja paha ruoka
Ruoan tuotannon ja
kuluttamisen vaikutukset
Gaudeamus, 2012

sioita ja maan suolaantumista, alentamalla maan tuotantokykyä sekä aiheuttamalla keino- lannoitteiden ja kasvisuojelua- neiden käytöllä kemiallisia ris- kejä paitsi luonnolle myös vil- jelijöille, maataloustyöntekijöil- le ja lopulta meille kuluttajille. (...) Suuryritysten vahvaan val- taan perustuva elintarvikejär- jestelmä ei ole kyennyt ratkai- semaan ravitsemukseen liittyviä ongelmia edes rikkaissa teolli- suusmaissa. Päinvastoin, mo- nissa vauriaissa maissa on synty- nyt uusia ongelmia, kuten kas- vava joukko köyhiä kotitalouk- sia, jotka elävät jatkuvan ruoka- avun varassa”, Silvasti kuvaa.

Mitä puhuvinta kieltään ker-
too tietenkin myös se, että maa-
ilmassamme painitaan nälänhäd-
dän ja ylipainon aiheuttamien
ongelmien kanssa samanaikai-
sesti.

La Via Campesina -liike, eli
kansainvälinen talonpoikien,
pien- ja keskiuurten tilojen vil-
jelijöiden, maattomien, maa-
seudun naisten, alkuperäiskan-
sojen, maaseudun nuorten ja
maaloustyöntekijöiden yh-
teenliittymä, on kehittänyt *ruo-
kasuvereniteetin* käsitteen.

”Ruokasuvereniteetti tarkoit-
taa maiden, kansojen ja yhteisö-
jen oikeutta määritellä itse heil-
le parhaat ruoan tuotannon, ja-
kelun ja kulutuksen tavat, kun-
han ne eivät toimillaan loukkaa
kolmansia osapuolia. (...) Ruo-
kasuvereniteetti antaa mahdol-
lisuuden ottaa huomioon kun-
kin alueen ainutlaatuiset ekolo-

giset, sosioekonomiset ja kult-
tuuriset olosuhteet. Sen keskei-
siä periaatteita ovat paikallisten
ja kotimaisten markkinoiden
ensisijaisuus sekä ruokadump-
pauksen lopettaminen”, kirjas-
sa määritellään.

Silvastin mukaan ruokasu-
vereniteetti-ajatteluun siirty-
minen edellyttää kahden asian
tunnustamista: maatalous (*agri-
culture*) tulee ensiksikin ymmär-
tää nimenomaan kulttuuriksi,
ei taloudeksi, ja tästä taas seu-
raa, että pienviljelijöillä on maa-
han ja ruokaan kytkeytyviä po-
liittisia ja kulttuurisia oikeuksia.

Ruokasuvereniteetin kannat-
tajat näkevätkin pienviljelijät
ratkaisuna nälkä- ja köyhyys-
ongelmaan, samoin kuin luon-
non monimuotoisuuden varje-
lemiseen.

”Suomessa maabrändival-
tuuskunta on asettanut loppu-

raportissaan vuonna 2010 yh-
deksi Suomen tehtäväksi, et-
tä Suomen maataloudessa ryh-
dyttäisiin painottamaan luomu-
tuotantoa huomattavasti enem-
män kuin nyt. Tavoitteena on,
että vuoteen 2030 mennessä vä-
hintään puolet tuotannosta oli-
si luomua”, kirjoittaa Tuija Mo-
nonen artikkelissaan.

Tällä hetkellä suomalaisen
luomun markkinaosuus on kak-
si prosenttia. Onko niin, että
liian moni ostokykyinenkin ar-
vostaa lyhytnäköisesti vain ruo-
an halpuutta?

Helmi Risku-Norja ja Tui-
ja Mononen näkevät artikkelis-
saan nimenomaan julkisen ruo-
kahuollon muutoksen veturina.
Kotimaisen lähi- ja luomuruoan
suosiminen omissa hankinnois-
sa olisi selkeä viesti kansalaisille
ja voisi ennen pitkää näkyä hei-
dän ruokavalinnoissaan.

Capitalism and Freedom – 50 vuotta myöhemmin

MATTI VIREN

Milton Friedmanin kirja *Ca-
pitalism and Freedom* on kir-
joitettu 1950- ja 1960-lukujen
taitteessa, jolloin maailman oli
hyvin erilainen kuin nykyään.
Keskustelua sävytti sosialismin
ja kapitalismin välinen kilpailu.
Vaikka ei mentykään yhtä pit-
källe kuin silloinen SDP:n puo-
luesihtööri Ulf Sundqvist, jo-
ka DDR:n vierailullaan kertoi
isännilleen, että ”kapitalistinen
talousjärjestelmä on auttamat-
tomasti vanhentunut”¹, ylei-

nen ajattelutapa oli, että vapaa
markkinatalous ei sellaisenaan
ole mahdollinen, vaan vähin-
täänkin se kaipaa julkisen val-
lan vahvaa kontrollia ja ohjaus-
ta. Tätä perua ovat erilaiset fraa-
sit sosiaalisesta tai sosialistisesta
markkinataloudesta. Friedman
oli eri mieltä. Kyse ei kuiten-
kaan ollut pelkästään siitä, et-
tä hän olisi ollut eri mieltä; hän
myös uskalsi sanoa mielipiteen-
sä ilman varauksia ja anteeksi-
pyyntöjä. Hänellä oli myös har-
vinaisen hyvä ”silmä” nähdä ne
heikkoudet, joita liian pitkälle
menevät julkisen vallan inter-

Milton Friedman
Capitalism and Freedom
The University of Chicago
Press, 2002
[1. painos 1962]

ventiot aiheuttavat – mones-
ti sellaiset ongelmat, joista vii-
si vuosikymmentä sitten ei vielä
osattu puhuakaan.

Friedmanin kirja perustuu
hänen pitämiinsä luentosarjoi-
hin, eikä se ei ole läheskään yh-
tä hyvä kuin hänen luentonsa.
1970-luvun puolivälissä olin it-
se hänen luennoillaan Chica-

¹ Hentilä, Seppo: *Harppi Saksan
haarukassa. DDR:n poliittinen vaiku-
tus Suomessa. Helsinki: SKS, 2004.*